

Pârvu Boerescu

PRECIZĂRI ȘI RECTIFICĂRI (II)

MIRE

Într-un articol anterior (Boerescu, 2010), am pledat în favoarea etimologiei latine a cuvântului *mire*: < lat. *miles*¹ „soldat, ostaș, ofițer [de gardă] la palat (în timpul imperiului) etc.” și pentru renunțarea definitivă la etimologia propusă în DEX, DLR, MDA și DEXI: cf. alb. (i) *mirë* „bun etc.”, ținând seama în special de observațiile Magdalenei Vulpe (1997, cf. Marius Sala, IELR, p. 164–166.), cu privire la păstrarea sensului inițial latin al cuvântului *mire*, în câteva colinde tradiționale românești, de pildă: *La poarta lu împăratu / Șade un mire rezematu / Și se cere la vânatu...*

În afară de colinde, putem găsi alte contexte, în special în orațiile de nuntă numite *colăcării/ conăcării/ conăcășii*, unde sunt prezente aluziile la faptul că *mirele* aparține în mod esențial armatei. Mirele, în timpul nunții, nu e doar un simplu „soldat”, el este hiperbolizat de obicei în postură de comandant. Asemenea unor cunoscute personaje din basme, *mirele* este un *împărat*² (< lat. *imperator* „comandant suprem al armatei”). Unul dintre cei doi *colăceri* îl prezintă pe mire după cum urmează: *Numaidecât noi spunem / C-al nostru cinstit împărat / De dimineață s-a sculat, / Pe ochi negri s-a spălat, / În palat că s-a îmbrăcat, / În suliiță s-a rezemat, / În scări de aur s-a înălțat, / Peste toți a căutat / Și ne-a ales pe noi, / Pe acești doi, / Doi voinici pe doi cai murgî, / Din cai sumeți, / Din gură*

¹ Această etimologie, propusă de T. Cipariu (*Elem.*, 1854, p. 118–119 [*O.*, p. 238]) și reluată de P. Papahagi (*Not. etim.*, în *A.A.Rom.*, 29, p. 236), a fost acceptată de H. Tiktin (*DRG*, p. 993), S. Pușcariu (*LR*, I, p. 357) etc. Ipotezei inițiale, P. Skok (*ASPh*, 37, 1920, p. 85–87), W. Meyer-Lübke (*REW*³ 5568) și E. Petrovici (*DR*, 5, 1927–1928, p. 482) i-au adăugat, ca explicație, prea puțin probabilul calc semantic după bg., srb. *vojno* „soldat, soț” (< v. sl. *vojnŭ* „luptător, războinic, soldat”), cf. rom. (reg.) *voină/voinea* „însurățel”, uneori și „logodnic”. Dezvoltarea semantică a srb. hipocoristic (înv.) *vójno* „soț” este explicată în Skok, *ERHSJ*, III, p. 612, prin simpla comparație cu rom. *mire*, iar bg. dial. (din graiurile nordice) *вòдно*, glosat exclusiv ca „flăcău, holtei, iubit, ibovnic, soț”, este comparat de BER, I, p. 173, pentru semantism, cu rom. *voinic*. Presupusul calc semantic s-a produs mai probabil în srb. și bg. *vojno*, după rom. *mire* și *voinic*.

² Tradiția populară precreștină despre *mirele – împărat*, la fel ca și cea a *cununii* împletite din flori a *miresei*, a fost întreținută, întărită, dar și parțial modificată prin slujba creștină a *Cununiei*, în timpul căreia, pe capul mirilor sunt așezate cununi din metal, care imită coroanele cu care erau încoronați împărații bizantini. Semnificația *cununii mirilor* este însă mult diferită de aceea a *coroanei împăratului*. Cununa mirilor simbolizează podoaba, cinstea și răsplata pentru curăția lor, darul lor binecuvântat de a da viață, de a naște prunci. Cununile mirilor sunt asemănate în timpul slujbei cununiei cu cele ale sfinților mucenici, încununați pentru că s-au jertfit pentru cruce și credință. Ridicarea cununilor, la sfârșitul cununiei, se face în semn de mulțumire și jertfă adusă lui Dumnezeu. Pentru detalii, vezi, de exemplu: Ierom. Petru Pruteanu, *Studiu istorico-liturgic asupra Slujbei Cununiei*, online.

*îndrăzneți... Și în continuare: Al nostru cinstit împărat / Cu oștile s-a luat la vânat. / Ș-a vânat munții cu săptămânile, / Dealurile cu zilele, / Ș-a dat într-un mijloc [de] cale, / Și-ntr-o urmă de fiară, / Care și împăratul să miară. / Și strânse toți domnii și sfetnicii / Și ziseră că e urmă de zână, / Ca să fie cu al nostru împărat bunămpreună... (V. Gh. Pădureanu, Făurei, jud. Putna, ap. Elena Sevastos, *Nunta la români*, p. 104, 105). „Vânătoarea” este desigur o metaforă rituală pentru găsirea fetei dorite de mire, metaforă perpetuată din vremuri imemorabile, în mitologia arhaică asociată celui mai important eveniment din viața omului, căsătoria.*

În schimb, un refuz din partea miresei ori nerespectarea tradiției și a obligațiilor care sunt în sarcina familiei acesteia sunt prevenite prin amenințări care se încadrează în aceeași hiperbolă a mirelui – „împărat” și „comandant de oști”: *Că vine dumnealui [mirele] cu nunul cel mare / Și cu fiii dumisale, / Cu boieri bătrâni, / Cu voinici tineri, / Din cai jucând, / Din gură vin bând, / Din pistoale foc vărsând. / Și când va descălica, / Cu oastea sa, / Pământul se va cutremura / Și dumnea-voastră mare frică veți lua. / Și câte nu vor fi de ajuns, / Atunci nu veți avea loc de ascuns, / Și nici gură de răspuns... (Ibid., p. 106).*

Orațiile de nuntă mai scot în evidență și faptul că mirele este „tânăr”: *Tânărul mirele nostru / la vânat că s-a luat... De asemenea, nelipsită este și lauda la adresa frumuseții celor doi miri, mirele și mireasa: Hai cu danțu' cătinel, / Că mirele-i frumușel / Și mireasa ca și el... Sau: Să trăiești, mireasă, / Tânără, frumoasă... (Id., p. 118, 220, 140).*

Încercările de a deriva cuvântul *mire* din v. sl. *milŭ* „drag, iubit” (Cihac), din substratul dac, prin comparație cu alb. *mirë* „bun” [→ „bun de însurat”?], frumos[?] ³ (Hasdeu, 1873, cf. Brâncuș, VA, p. 143), din v. gr. *meîrax* „fată tânără, tânăr, adolescent efeminat[!]” (Diculescu) ori din același substrat dac, dar prin comparație cu v. ind. *marya-* „bărbat, tânăr, ibovnic etc.”, cf. rad. i.-e. **merio-* „om tânăr” (I.I. Russu, ER, p. 355; v. și Wald–Slușanschi, p. 116), fie prin comparație cu v. sl. *milŭ* „drag, iubit”, prus. *mīls* id., lit. *meilūs* id., de unde ipoteza unui trac **milu* „drag, iubit, scump” (Ivănescu ⁴, ILR, p. 259), nu au făcut nimic altceva decât să scoată cuvântul din contextul său istoric și etnografic firesc ⁵.

³ Sensul de bază al adj. alb. (i) *mirë* este „bun”, în timp ce omul „frumos” se regăsește în adj. alb. (i) *bukur*, cuvânt existent și în substratul limbii române, ținând seama de antroponimul *Bucur*. Asocierea dintre alb. *mirë* „bun” și „mire” este nepotrivită semantic, inclusiv în raport cu tendința de origine latină populară de a transforma adj. *bun*, din „tată bun”, în „bunic”, înlocuitorul lui *auș* (< lat. *avus* „bunic”) sau *ghiuș* (cf. alb. *gijsh* „idem”). Pe de altă parte, acad. Gr. Brâncuș semnalează corespondența dintre alb. *mirë-a*, pl. *mira-te*, din dialectele albaneze vorbite în Grecia, și rom. *bunele*, zâne din mitologia comună balcanică (FD, 31, [Brâncuș,] 2012, p. 19).

⁴ G. Ivănescu invocă în sprijinul ipotezei sale existența formei *mir(u)*, atestată în Hunedoara (ALR, I, vol. II, h. 256), care ar fi cea mai veche, iar *mire*, după părerea autorului, fiind la origine numai vocativul lui *mir*[!]. Credem că reg. *mir*, *mîir* ^[du] (Ștei – j. Hunedoara, Arieșeni – Nucet, în Munții Apuseni) și *mîir-jădz* ^[du] (atestat la Certege – Câmpeni, Scărișoara – Abrud) pot fi continuatorii unui element de substrat **meiri-(u-)* „om tânăr”, ca sinonime autohtone ale băn. *june* „tânăr” → „mire” (vezi și Wald–Slușanschi, p. 116).

⁵ Dacă în limba dacilor *mirele* ar fi avut doar înțelesul inițial de „bărbat tânăr”, „frumos”, „bun” etc., de ce oare, după nuntă, mirelui nu i se mai spune niciodată „mire”? Este posibil ca mirele să fi fost bun, tânăr și frumos doar până în ziua nunții?!

Rămâne însă de datoria noastră să lămurim tranziția semantică, aparent greu explicabilă, de la lat. *miles* „soldat” la românescul *mire*. Mai întâi, trebuie să arătăm că pentru a deveni „mire”, în realitate, nu este neapărat necesar ca acesta să fie un bărbat „frumos”, „bun”, „tânăr”, „drag” etc., deși aceste calități sunt întâlnite la marea majoritate a mirilor. Singura condiție cerută *i m p e r a t i v* este aceea ca bărbatul să vrea și să fie hotărât să se *însoare* (< lat. **inuxorare* < *uxor* „soție”) în mod legiuit (din punct de vedere religios și civil) cu aleasa sa, devenită *mireasă* (< *mire* + suf. *-easă* < lat. *-issa* < gr.), iar această hotărâre trebuie să fie finalizată obligatoriu printr-o *nuntă* (< lat. *nuptiae*), ceremonie care schimbă statutul social al *mirelui*, transformându-l în *om însurat* (cf. lat. *uxoratus* id.) sau *însurățel* (imediat după nuntă), *soț* (< lat. *socius* id.) sau *bărbat legiuit*, ori (în v., reg.) *mărit* (< lat. *maritus* „soț”), cu drepturi și obligații, cunoscute în evoluția lor istorică din legile sau praviile care au reglementat și continuă să reglementeze *dreptul* familiei.

Termenii românești de înrudire, înainte și după căsătorie, sunt aproape toți de origine latină. Excepțiile, de exemplu *logodnic*, *logodnică*, *logodnă*, de origine slavonă (DLR), au fost împrumutate relativ târziu, abia după ce lat. *spo(n)sus*, *spo(n)sa*, *spo(n)salia*, cu același înțeles (> rom. **spus*, **spusă*, **spusaie*, cf. fr. *époux*, *épouse*, *épousaille*), au dispărut din cauza concurenței cu formele flexionare ale verbului *a spune*. În Ardeal se mai păstrează încă sinonimele *încredințat*, *încredințată* pentru *logodnic*, *logodnică*, respectiv *încredințare* sau *credință* pentru *logodnă*, cf. it. *fidanzato*, fr. *fiancé* etc., cf. lat. *fides* „credință”. În DVL (*Anonymus Caransebesiensis*), apare și arhaismul *giune* „sponsus”, „logodnic”, care, sub forma *june* „tânăr (care se însoară)”, este unul dintre sinonimele regionale ale „mirelui”, în Banat și sudul Crișanei.

Ceea ce frapază în cazul cuvântului *mire* este faptul că acesta nu are niciun „sinonim” propriu-zis în celelalte limbi romanice. Comparația cu fr. *beau-fils* (sugerată de Șăineanu, în susținerea etimologiei albaneze⁶) nu este potrivită, deoarece *ginere* (< lat. *gener* „ginere, viitor ginere”) sau *ginerică*, numele purtat de mire în ziua nunții, mai ales în aria sudică, în Muntenia și Oltenia (cf. ALRM, I/II, h. 356), ca și alb. *dhëndër* „mire, ginere”, reflectă doar o relație cu socrii mirelui, oficializată la cununie și *c o n t i n u a t ă* până la decesul acestora. Deși cuvântul *mire* este tradus destul de aproximativ prin pg. *noivo*, sp. *novio*, it. *fidanzato* „logodnic” sau it. (*promesso*) *sposo*, fr. *promis*, *marié* „logodnic, căsătorit”, la români, *mirele* nu este considerat un simplu sinonim al lui *logodnic*, *logodna* fiind doar un eveniment din viața mirelui, când biserica oficializează promisiunea de căsătorie.

Explicația acestui caz singular o găsim în istoria Daciei Traiane și în contextul relațiilor sociale care s-au întemeiat după includerea Daciei în Imperiul Roman. Dacia a fost de la început o provincie imperială, condusă de împărat, prin reprezentantul său – *legatus augusti pro praetore*, spre deosebire de alte provincii, mai demult cucerite, care erau administrate de senat. Dacia având o mare

⁶ În albaneză nici nu există sintagma *djalë i mirë* „fiu bun, frumos”, ca echivalent al fr. *beau-fils* „ginere”.

importanță strategică, pe teritoriul ei au fost staționate permanent mai multe legiuni ale armatei romane, precum și un mare număr de trupe auxiliare.

Printre dovezile arheologice descoperite pe teritoriul Daciei, au o mare relevanță în problema noastră *diplomele militare* romane din bronz, editate de Ioan I. Russu în vol. *Inscripțiile Daciei Romane*, I. (1975), diplome militare care conțin informații de primă mână și total fiabile⁷ privind viața soldaților, *militēs*, care au luptat, au trăit și au fost împământeniți în Dacia. Câteva dintre diplomele păstrate intacte conțin un text standard, de exemplu Diploma D X, din 22 martie 129 (*op. cit.*, p. 100):

*Imp(erator) [Împăratul]... Hadrianus Aug(ustus) [urmează titlurile]... equitib(us) et peditib(us) qui militaver(unt) in [călărașilor și pedestrașilor care au fost soldați în]... [urmează numele unităților militare și ale comandanților acestora] quin(is) et vicen(is) pluribusve stipendis emeritis **dimissis honesta missione** [după un serviciu militar de 25 sau mai mulți ani, (fiind) **eliberați din armată, cinstiți și răsplătiți**] quorum nomina subscripta sunt ipsis liberis posterisque [(și) ale căror nume sunt consemnate mai jos în această carte (în acest decret)] eorum **civitatem dedit** [li s-a dat **dreptul de cetățenie**] et **conubium** cum uxoribus quas tunc habuissent cum est civitas iis data [și **dreptul de legiuită căsătorie** cu soțiile pe care le aveau atunci când li s-a acordat cetățenia] aut siqui caelibes essent cum iis quas postea duxissent dumtaxat singuli singulas [sau, dacă sunt necăsătoriți, cu cele pe care după aceea le vor lua, (dar) numai pentru câte una]... [urmează data actului, numele militarilor lăsați la vatră, autentificarea copiei în conformitate cu decretul afixat la Roma, numele martorilor etc.]*

Dreptul de *legiuită căsătorie* – *ius con(n)ubii* avea o importanță fundamentală în legislația romană, atât prin condițiile impuse, cât și prin consecințele sale juridice. *Iustum matrimonium*⁸ nu putea avea loc decât între *cetățenii romani*. *Peregrinii* – oamenii liberi care până în anul 212 d. Hr.⁹ nu aveau cetățenia, se puteau căsători legal doar cu permisiunea împăratului, în provinciile administrate în numele împăratului, respectiv cu cea a senatului, în provinciile administrate direct de senat. *Connubium* avea drept efect *patria potestas*, în sensul că soția și copiii primeau statutul social al soțului – *pater familias*, cu toții fiind însă sub autoritatea („puterea”) tatălui familiei. Prin căsătoria *cum conventione*, soția trecea legal în *familia* soțului, devenind *mater familias, quae in manum convenit*. Soția *in manu* (aflată sub autoritatea bărbatului) dobânda dreptul de a-și moșteni soțul, în rând cu copiii acestuia.

Din textul diplomei militare citate rezultă clar că soldatul (*miles* – *mirele*) putea trăi în concubinaj cu *o soție*, de obicei *peregrină* (fără cetățenie) – *uxor militis* –, numită ulterior *mireasă* (cf. *împărăteasă*), dar nunta propriu-zisă, *nunta*

⁷ În ciuda discuției deschise de Rudolf Windisch (în ALIL, 52, 2012, p. 39–54), pornind de la criticile aduse lui I.I. Russu (1975) de G. Alföldy (1977).

⁸ „Căsătoria legiuită”, cf. W. Smith, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, 1875, p. 740–744.

⁹ An în care, prin *Constitutio Antoniniana*, toți oamenii liberi locuitori în imperiu, indiferent de origine, au primit cetățenia romană.

legiuită, cu toată solemnitatea ei, nu putea avea loc decât cu *permisiunea* împăratului, în baza decretului de lăsare la vatră, mai exact, în ziua în care *soldatul* – „*mire*” *înceta* de a mai fi soldat – „*mire*”, devenind *cetățean*: lat. *civis romanus* (> rom. *rumân/român*), *soț*: *rumân la ușa casei* „soț care aduce banii în casă soției” (DLR, s.v.); *rumânu meu* „soțul meu” (ALRM, II/I, h. 211) și *veteran*: lat. *veteranus* (> lat. pop. **betranus* > rom. *bătrân*).

Anterior căsătoriei legale (*connubium*), *miles* – soldatul-„*mire*” era obligat să trăiască în garnizoana fortificată, în *castrum*, iar *uxor militis* – „*mireasa*” nu putea trăi decât în *cannabae*, în locuințele civile (barăcile) din vecinătatea garnizoanei, probabil împreună cu familia ei. Abia după *connubium* și după eliberarea din armată, ex-„*mirele*” se putea așeza la *casa lui*¹⁰, împreună cu ex-„*mireasa*”, care, după nuntă, „și-a luat ziua bună” de la părinți, plecând de obicei din locuința acestora.

Având în vedere faptul că lăsarea la vatră, primirea cetățeniei și căsătoria legiuită reprezentau încununarea carierei „soldatului”, numele de *mire* – „soldat”, atât de specific, a fost păstrat îndeosebi în Dacia Superioară (mai târziu *Dacia Porolissensis* și *Dacia Apulensis*, azi, în Transilvania), deoarece această provincie de graniță, intens militarizată, a fost părăsită brusc și *definitiv*, cu mai mult de trei secole înainte ca Imperiul Roman de Răsărit să-și piardă provinciile latinofone sud-dunărene, devenind apoi Imperiul Bizantin, de limbă greacă.

În ciuda faptului că daco-romanii au trebuit să trăiască după părăsirea Daciei sub stăpânirea diverselor popoare migratoare, deși răspândirea creștinismului a adus cu sine schimbări esențiale în pregătirea și în ceremonia nunții, la nord de Carpați s-a păstrat totuși intactă, în popor, amintirea soldatului-cetățean, *miles emeritus* – „*mirele*” care „șade rezemat la poarta împăratului” și care vrea să se căsătorească (care „se cere la vânat”!), împreună cu amintirea mai îndepărtată a soldatului – „*mire*” – *miles*, devenit în situații *excepționale împărat* – *imperator*, în secolul al III-lea, o epocă încă glorioasă a Imperiului, când un soldat deosebit de viteaz și de merituos, precum *Maximinus Thrax*, născut în Moesia, din simplu țaran-soldat a ajuns ofițer, comandant de legiuni și apoi împărat (235–238 d. Hr.), în urma aclamațiilor trupelor din subordine.

La sudul Dunării și chiar la sud de Carpați, în zona recucerită periodic de la stăpânitorii migratori¹¹, această amintire s-a șters cu timpul, în perioada de decadență a Imperiului, viața militară pierzându-și mult din prestigiu sub influența noilor concepții creștine. Nu întâmplător, în meglenoromână s-a păstrat doar cuvântul *ămpirat* „împărat”, iar în aromână nu mai există nici *împărat* și nici *mire*,

¹⁰ Importanța evenimentului așezării mirelui-soldat, devenit însurățul, în aceeași *casă* cu *mireasa*, după nuntă, este dovedită de existența derivatului *căsător(tu)* „om însurat, stabilit la casa lui” (< *a căsa* < lat. pop. **casare*), cuvânt exclusiv masculin în dacoromână, cu familia sa de cuvinte: *a se căsători*, *căsătorie* (cf. CDDE 281; DA, I/II, p. 176).

¹¹ După părăsirea Daciei Traiane, Imperiul Roman a menținut aproape permanent „capete de pod” militare pe malul stâng al Dunării, din Banat până în Delta Dunării. Constantin cel Mare, după ce i-a izgonit pe goți, a construit la Sucidava (Celei) un nou pod de piatră peste Dunăre (inaugurat la 5 iulie 328 d. Hr.), pentru a reconsolida dominația romană asupra teritoriului Munteniei și Olteniei (actuala arie a graiurilor dacoromâne sudice).

cuvinte care au fost înlocuite cu *amiră* „împărat” (< gr. *amirăx* idem < tc.), respectiv cu *gâmbro/grambó/* etc. (< gr. *gambrós* „mire, ginere”).

Etimologia cuvântului ar. *măireasă* (cu diftong) „mireasă”, termen existent doar în aromâna nordică (după DDA, p. 777, cf. *n(i)veastă noauă* id., în aromâna sudică), a fost lămurită de acad. Gr. Brâncuș încă din anul 1983 (VA, p. 143): rom. com. *mireasă*, „adaptat la pronunția specifică unor graiuri albaneze de nord: *mirë* > *maîrë* [„bun”], *shtëpi* > *shtëpaij*, *shpaij* [„casă”]”.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

- Alföldy, 1977 = Géza Alföldy, Rezension zu I.I. Russu, *Inscriptiile Daciei Romane*, vol. I, [...], în „Historische Zeitschrift”, 224, H. 3, p. 667–669.
- ALRM, I = Sever Pop, *Micul atlas linguistic român*, Partea I, vol. I. (A. *Părțile corpului omenesc și boalele lui*), Cluj, Muzeul limbii române, 1938; vol. II, *Familia, Nașterea, Botezul, Copilăria, Nunta, Moartea*, Sibiu, Muzeul limbii române, 1942.
- Bailly = A. Bailly, *Dictionnaire grec-français*, édition revue par L. Séchan et P. Chantraine. Paris, Librairie Hachette, [1950].
- BER, I = Bălgarska Akademia na Naukite, Institut za Bălgarski Ezik. VI. Gheorghiev, I. Duridanov et al., *Bălgarski etimologičen rečnik*, I (A–3), Sofia, 1971.
- Boerescu, 2010 = Pârvu Boerescu, *Propuneri și argumente pentru revizuirea unor etimologii din DEX, DLR, DEXI* [I], în LR. LIX, 2010, nr. 2, p. 185–206 [*mire*, p. 190].
- Brâncuș, VA = Grigore Brâncuș, *Vocabularul autohton al limbii române*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Brâncuș, 2012 = Grigore Brâncuș, *Atlasul dialectal al limbii albaneze. Elemente comune cu româna*, în „Fonetică și dialectologie”, XXXI, 2012, p. 5–19.
- CDDE = I.-A. Candrea, Ov. Densușianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine* [A – Putea], București, Editura Socec, 1907–1914.
- Cihac = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, t. II, Francfort s/M – Berlin – București, 1879.
- Cipariu, *Elem.* = Timotei Cipariu, *Elemente de limba română după dialecte și monumente vechi*, [Blaj, 1854], în vol. *Opere*, I, ediție îngrijită de Carmen-Gabriela Pamfil, introducere de Gavril Istrate. București, Editura Academiei, 1987, p. 183–276.
- DDA = Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic*, ediția a doua, augmentată [București], Editura Academiei, 1974.
- DEX = Academia R.S.România, Institutul de Lingvistică. Ion Coteanu, Luiza Seche, Mircea Seche, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei, 1975; supliment, 1988, reeditare: Univers Enciclopedic, 1996; ediție revăzută și adăugită, Univers Enciclopedic Gold, 2009.
- DEXI = Eugenia Dima (coordonator științific), *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, [Chișinău], Ed. Arc & Gunivas, 2007.
- Diculescu = C. Diculescu, *Elementele vechi grecești în limba română*, în DR, IV, 1924–1926, I, p. 394–516 [*mire*, p. 492].
- DIVR = D. M. Pippidi (cond.), *Dicționar de istorie veche a româniei (Paleolitic – sec. X)*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.
- DLR = Academia Română, Redactori responsabili: Iorgu Iordan, Al. Graur, Ion Coteanu; Marius Sala, Gh. Mihăilă, *Dicționarul limbii române*, serie nouă, tom VI–XIV (Literale M – Z), tom I/3–8 (Literale D – E), tom III–V (Literale K – L), București, Editura Academiei Române, 1965–2010.
- DVL = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dictionarium Valachico-Latinum*. Primul dicționar al limbii române. Studiu introductiv, ediție, indici și glosar de Gh. Chivu, București, Editura Academiei Române, 2008.

- Guțu = G. Guțu, *Dicționar latin-român*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Hasdeu = B. P. Hasdeu (director), „Columna lui Traian”, 1873 [*mire*: p. 110].
- Ivănescu, ILR = G. Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iași, Editura Junimea, 1980.
- Marian, *Nunta* = Simion Florea Marian, *Nunta la români*, Studiu istorico-etnografic, comparativ, Edițiunea Academiei Române, București, Tipografia Carol Göbl, 1890.
- MDA = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Micul dicționar academic*, 4 vol., București, Univers Enciclopedic, 2001–2003.
- Papahagi, P. = Pericle Papahagi, *Notițe etimologice*, în „Analele Academiei Române”, Mem. secț. lit., seria II, t. XXIX, 1906–1907, p. 201–248.
- Russu, ER = I.I. Russu, *Etnogeneza românilor. Fondul autohton traco-dacic și componenta latino-romanică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
- Russu, IDR = *Inscripțiile Daciei Romane*, vol. I. *Introducere istorică și epigrafică. Diplomele militare. Tăblițele cerate*. Adunate, însoțite de comentarii și indice, traduse în românește de Ioan. I. Russu. București, Editura Academiei, 1975.
- Sala, IELR = Marius Sala, *Introducere în etimologia limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, „*Etymologica*” 20, București, Editura Academiei Române, 2005.
- Sevastos, 1889 = Elena Sevastos, *Nunta la români*, Studiu istorico-etnografic comparativ. Edițiunea Academiei Române, București, Tipografia Carol Göbl, 1889.
- Skok, ASPH = P. Skok, *Einige Worterklärungen*, II, (*II. Décalques linguistiques*), în „Archiv für slavische Philologie”, XXXVII, Berlin, 1920, p. 81–92.
- Skok, ERHSJ = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV), Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, Zagreb, 1971–1973.
- Smith, 1875 = William Smith, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, London, 1875, p. 740–744, *online*.
- Șăineanu, DU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*. A cincea edițiune. Craiova, „Scrișul Românesc” [1925].
- Vulpe, 1997 = Magdalena Vulpe, *Un argument în favoarea etimologiei latine a lui mire*, în LR, 46, 1997, nr. 1–2, p. 119–122.
- Wald–Slușanschi = Lucia Wald, Dan Slușanschi, *Introducere în studiul limbii și culturii indo-europene*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987.
- Windisch, 2012 = Rudolf Windisch, *Vulgärlateinische Spuren in den Inscriptiones Daciae et Scythiae Minoris antiquae?*, în ALIL, t. 52, 2012, p. 39–54.

ADDITIONS AND CORRECTIONS (II):

MIRE

(Abstract)

We explain the Latin etymology of Rum. *mire* ‘young man about to get married’, ‘bridegroom’: from Lat. *miles* ‘soldier’, (later) also ‘officer in guard’, by the historical data resulting from the Roman *Diplomata militaria*, found in *Dacia Traiana*, the ex-Roman province on the territory of Romania. The legal marriage (*iustum matrimonium*) of the Roman soldiers in Dacia was allowed by Emperor’s decree, granting them *civitas* and *connubium* after the discharge from the army (Lat. *honesta missio*), by which the new Roman citizen was accepted in the community as a married man and *pater familias* according to the law. There is a perfect parallel between Lat. *miles* ‘soldier’ > Rom. *mire* ‘young man, bridegroom’ and Lat. *veteranus* ‘veteran (ex-soldier)’ > Rom. *bătrân* ‘old man’.

Cuvinte-cheie: rom. *mire*, lat. *miles*, *imperator*, rom. *cununie*, diplome militare romane, lat. *civitas*, *connubium*, *honesta missio*.

Keywords: Rom. *mire*, Lat. *miles*, *imperator*, Rom. *cununie* ‘marriage ceremony’, Roman *Diplomata militaria*, Lat. *civitas*, *connubium*, *honesta missio*.

București, Șoseaua Iancului nr. 10, apart. 40.
pczboerescu@yahoo.com